

مجله

توسعه فضاهای پیراشهری

سال اول، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۸

شاپای چاپی ۴۱۶۴-۲۶۷۶ شاپای الکترونیکی ۴۱۷۲-۲۶۷۶

صفحات ۹۵-۱۱۰



موانع شکل‌گیری پیوندهای روستایی-شهری در کلانشهر تهران مورد: بخش مرکزی شهرستان شهریار



www.jpusd.ir

آزاده امینی^۱، معصومه رفیعی^{۲*}

^۱ کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

^۲ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

*e-mail: raha_rafie@yahoo.com

پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۰۱/۰۵

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۲/۰۴

چکیده

در این تحقیق به تحلیل موانع شکل‌گیری پیوندهای روستایی - شهری در نواحی پیرامون کلانشهر تهران پرداخته شده است. این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و براساس هدف کاربردی و از نظر روش میدانی است. جامعه آماری شامل ۴۶ روستای بخش مرکزی شهریار بوده که حجم نمونه کالبدی برابر با ۱۳ روستا و نمونه انسانی برابر با ۳۸۱ نفر انتخاب شده است. نتایج نشان داد جریان خدمات آموزشی و خدمات بهداشتی درمانی بصورت سلسله مراتبی و سایر جریانات بصورت قطبی می باشند و جز جریان مردم و محصول سایر جریانات یکسویه می باشند. در بین عوامل متاثر از محیط و نظام اسکان، دسترسی به خدمات زیر بنایی به عنوان یکی از موانع شکل‌گیری پیوندهای روستا-شهری روستاهای مورد مطالعه و شهر شهریار شناخته شد. در بررسی موانع متاثر از نظام اجتماعی - اقتصادی به کیفیت خدمات، نظام سیاست گذاری کارآمد، وجود مراکز پشتیبان تولید و کیفیت ارائه خدمات آن، وجود مراکز فرآوری صنعتی محصولات و وجود تولید تجاری در ناحیه روستایی پرداخته شد. تمام این عوامل در سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و حد بالا و پایین منفی بعنوان موانع شناخته شدند. بر این اساس می توان نتیجه گرفت: تحقق پیوندهای روستایی - شهری در نظام یکپارچه روستایی - شهری امکان پذیر است، در این نظام نقش پذیری روستاها و شهرها، وابسته به به شرایط و منابع محیط و تا زیاد متاثر از اصلاحات ساختاری در نظام اجتماعی - اقتصادی است. در این بین، نقش نظام سیاستگذاری کلیدی تر است.

واژگان کلیدی: پیوندهای روستا-شهری، شبکه منطقه‌ای، نظام های زیستی، شهر شهریار.

مقدمه

سکونتگاه‌های شهری و روستایی اگرچه از نظر فیزیکی از یکدیگر جدا می‌باشند اما روابط تنگاتنگ موجود بین این سکونتگاه‌ها مطالعه و بررسی توأم آنها را جهت برنامه ریزی جامع ضروری می‌سازد. در این رابطه اولین قدم شناخت روابط بین این دو فضای جغرافیایی است، اهمیت توجه به مناسبات شهر و روستا تا بدانجاست که بسیاری معتقدند برای فهم و تعدیل پویایی جریان فقر در کشورها به ویژه در کشور های در حال توسعه که در معرض شهرنشینی شتابان قرار دارند تنها در قالب تاکید بر نحوه و دامنه روابط متقابل و تعامل میان عرصه های روستایی و شهری قابل فهم و چاره جویی است. کلانشهر تهران به صورت یک قطب رشد با تمرکز شدید فضایی امکانات و خدمات و به تبع آن عوامل جاذبه، زمینه‌ی جابه‌جایی‌های شدید روزانه‌ی جمعیت از روستاهای تحت حوزه‌ی نفوذ خود را فراهم نموده است. روستاهای بخش مرکزی شهرستان شهریار با اتکا بر اقتصاد و نظام تولیدی خود روابطی را با شهر تهران برقرار نموده‌اند. هر چند در این ارتباط، سکونت‌گاه‌های روستایی منطقه، برخی از تقاضاها و نیازهای خود را برآورده ساخته‌اند اما ارتباط کاملاً یک سویه، نا برابر و بیشتر به سود شهر تهران و کمترین منفعت را متوجه عرصه های روستایی ساخته است، با توجه به سیاست گذاری های نامتناسب در سطوح مختلف که نهایتاً پیامدی جز رشد نسبی شهر نداشته است، روستاها (به ویژه بخش کشاورزی) را در حاشیه قرار داده است. بنابراین مساله تحقیق عبارت است از: فقدان و عدم همزیستی دو نظام سکونتگاهی شهر و روستا در ناحیه مورد بررسی است که موجب تضعیف و تحلیل رفتن روستاها در برابر تقویت و رشد ناموزون نظام دیگر (شهر) می‌شود. محقق به منظور بررسی و مطالعه موضوع این پژوهش و دستیابی به اهداف مورد نظر، از راهبرد شبکه منطقه ای بهره گرفته است. در این میان از لحاظ نظری و در چارچوب پیوند های روستایی-شهری داگلاس (۱۹۹۸) توجه به هر دو عرصه روستایی-شهری به عنوان دو

نظام همبسته و یکپارچه فضایی به صورت مکمل و عملکردی، میتواند زمینه ساز تحول روابط سنتی و سلطه امیز حاکم و در نهایت توسعه روستایی و منطقه ای باشد. راهبرد شبکه منطقه ای با تاکید بر کاهش فقر و نا برابری های فضایی میان شهر و عرصه های پیرامونی اش، توسعه منطقه ای را در قالب چارچوبی که بر پیوند های متقابل و مکمل میان عرصه های شهری و روستایی استوار است، پیگیری می کند و معتقد است که از این طریق ضمن تحقق توسعه منطقه‌ای، اهداف توسعه ملی نیز به نحوی پایدار قابل دستیابی است. پژوهش حاضر حاضر، با تاکید بر مناسبات نظام‌های زیستی (شهر و روستا) و استفاده از راهبرد شبکه منطقه‌ای در ناحیه مورد مطالعه به دنبال شناخت، بررسی و تجزیه و تحلیل نوع روابط و مناسبات شهر و روستا در چارچوب نظریه داگلاس است. در واقع پژوهش حاضر سعی دارد با بررسی پیوندهای کلانشهری میان کلانشهر تهران و نواحی روستایی اطراف شهرستان شهریار و تبیین روندها و مکانیسم های حاکم بر آن، اثرات و پیامدهای این جریانات و مناسبات را بر ساختار کالبدی-فضایی روستاهای پیرامونی مورد بررسی قرار دهد.

مبتنی بر رویکرد شبکه منطقه ای موانع شکل گیری پیوند های روستایی-شهری در نواحی روستایی پیرامون کلان شهرها کدام هستند؟

والتر کریستالر جغرافیدان آلمانی با الهام از مطالعاتش در دشت های هموار جنوب آلمان نظریه مکان مرکزی را ارائه کرد. او معتقد بود، مفهوم مرکزیت « نه تنها حوزه های کوچک شهری را بلکه شبکه ای متشکل از چندین حوزه کوچکتر را نیز شامل می شود و این امر نه تنها به حوزه ی پیرامونی بلافصل آنها مربوط می شود، بلکه در واقع شبکه ای متشکل از چندین حوزه ی کوچکتر را نیز شامل می شود...» او اضافه میکند که «ویژگی اصلی شهر این است که کانون مرکزی یک حوزه پیرامونی باشد» کریستالر سکونتگاه هایی را که برای حوزه

اتفاق نمی افتد ، بلکه ابتدا در نقاط یا قطب های رشد با درجات گوناگون ظاهر می شود و سپس از کانال های متعدد در کل اقتصاد انتشار می یابد. در نظریه قطب رشد، سرمایه گذاری در صنعت به منزله موتور توسعه برای فعالیت های کشاورزی و تجاری مورد توجه قرار میگیرد و در آن سرمایه و نیروی کار جا به جا می شود. (شکوهی، ۱۳۷۵: ۳۱۲).

هانس بوبک (۱۹۴۸) با توجه به شهر های منطقه شرق اسلامی و حوزه نفوذ روستایی آنها با به کار بردن اصطلاح «سرمایه داری بهره بری» به ارائه نظریه تازه‌ای در این زمینه دست زد. منظور هانس بوبک از این اصطلاح در چارچوب مقاله « مراحل تکامل اجتماعی - اقتصادی از لحاظ جغرافیایی عبارت بود از یک مرحله مستقل میان «مرحله جامعه زراعی سازمان یافته (طبقاتی) اربابی و مرحله سرمایه داری تولیدی» (اهلرس، ۱۳۸۰: ۲۲۱). اکارت اهلرس در بررسی خود درباره «روند تکوین شهر های سنتی و ماقبل سرمایه داری»، در جمع بندی کوتاهی از نقطه نظرات بوبک پیرامون سرمایه‌داری بهره-بری، ویژگی های اساسی این نوع صورت بندی را این چنین معرفی می‌کند (دانشنامه مدیریت شهری و روستایی، ۱۳۸۸)

۱. شهر ها نه تنها شالوده و اساس اولیه برپایی خود را مدیون حوزه‌ی روستایی پیرامونی هستند، بلکه این حوزه از طریق مازاد تولید، اساس تغذیه شهری را فراهم می سازد و در عین حال ، باراری برای تولیدات نهایی و نیمه تمام شهری به شمار می آید ؛

۲. شهرها محل اصلی اقامت زمینداران بزرگ (مالکان غایب) است. ازین رو،

۳. «ارزش افزوده» تولیدی در روستاها به مراکز شهری انتقال می یابد و در واقع، شهرها این گونه عواید را غصب می کنند؛

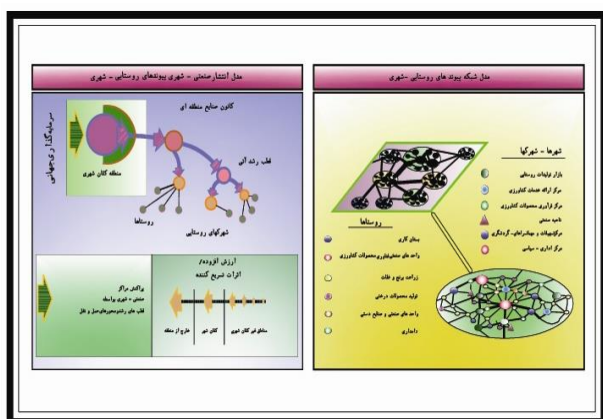
دنيس راندينلی (۱۹۷۶ م) با بهره گیری از نظرات جانسون برای اضافه نمودن ابعاد فضایی و مکانی به برنامه ریزی های

پیرامونی خود مرکزیت دارند را سکونگاه مرکزی می‌نامد (سعیدی، ۱۳۸۲: ۱۳۱). ضمن تبیین عملکرد ها و نقش های روستایی و شهری پنج نوع جریان مردم، تولید، کالاها، سرمایه و اطلاعات و ایده را شناسایی می نماید و اعتقاد دارد باعث پیوند مکمل و دوسویه روستایی و شهری می گردند. (سعیدی ، ۱۳۸۴ :۷).

اغلب تحقیقات جغرافیایی در روابط شهر و روستا متأثر از نظریه والتر کریستالر است. مرکزیت در مفهوم آمایش شامل نیروی جاذبه یا اهمیت مراکز مسکونی است که بر حسب میزان جمعیت و وسعت مناطق مسکونی تعیین می شود. اما در این نظریه، مرکزیت بر حسب کیفیت خدماتی و کارکردهای متفاوتی که ارائه می شود بیان می‌گردد. (رضوانی، ۱۳۸۱: ۱۰۲). در این رابطه ویژگی اصلی شهر این است که کانون مرکزی یک حوزه پیرامونی باشد « کریستالر سکونتگاه هایی را که برای حوزه پیرامونی خود مرکزیت دارند را سکونگاه مرکزی می نامد. (سعیدی، ۱۳۸۹: ۱۳۱). در واقع یکی از جنبه های مهم این بحث ، ماهیت فعالیت های شهری و سرشت فعالیت های روستایی است (سعیدی، ۱۳۸۷: ۱۴). با اینحال این پرسش همواره مطرح است که چگونه میتوان به تبیین همه جانبه وسعت، تعداد و پراکنش فضایی سکونتگاه ها پرداخت و چگونه می توان قانون مندی های مربوط به آن را دریافت؟» (سعیدی، ۱۳۸۸: ۳۵-۳۴).

از میان تمام مفاهیمی که برای توسعه فضایی مطرح است، قطب رشد، گیرایی و استفاده بیشتری در ادبیات توسعه داشته ، ضمن اینکه مفاهیم متعدد و غیر همسانی برای این واژه به کار گرفته شده است. تکوین این نظریه را می بایست در درک اهمیت فضا در توسعه منطقه ای پیگیری کرد (صرافی، ۱۳۷۷: ۱۰۹). نظریه قطب رشد یکی از مهمترین نظریه های رشد اقتصادی است که توسط « فرانسوا پرو» در سال ۱۹۵۰ عرضه شده است. وی معتقد است رشد ، خود همزمان در همه جا

گیری جدید در زمینه ی محیط زیست ،عدم تمرکز مردم سالارانه و الزامات فرایند جهانی شدن ترکیب می کند. (تقی زاده و صرافی، ۱۳۷۸: ۷۸). داگلاس با توجه به چالش های اساسی توسعه منطقه ای از جنبه نظری و علمی ، طرح پارادایم جدید شبکه منطقه ای را ضروری دانست تا از آن طریق تلاش گردد در تعریف اجزاء نظام فضایی (ملی) ، تغییرات محلی در پیوندهای روستایی - شهری به حساب آورده شود(, Dougllas Mike، ۱۹۹۸: ۱۱)



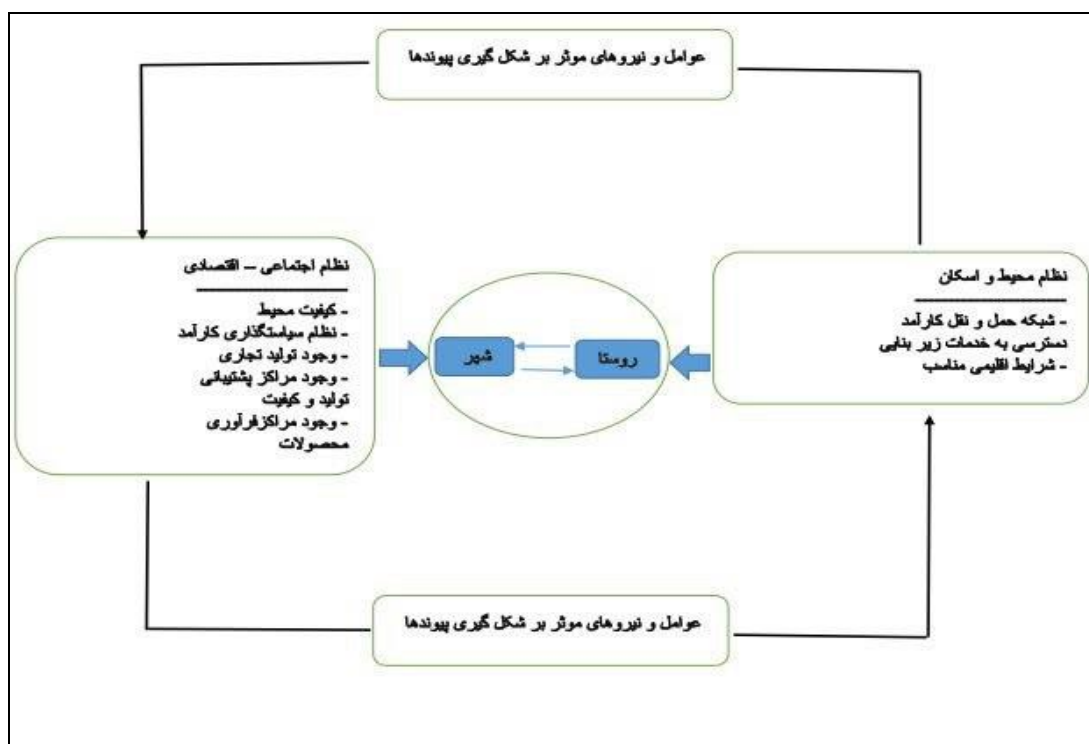
شکل ۱. مدل فضایی پارادایم های شبکه منطقه ای و قطب رشد

بررسی سابقه برنامه ریزی های توسعه فضایی در ایران نشان میدهد که توجه به مقوله برنامه ریزی توسعه ،همواره با غلبه برنامه ریز متمرکز و رویکرد بخشی ؛ با نوعی تفکر جدا انگاری توسعه روستایی از توسعه شهری و تفکیک قائل شدن بین عرصه های زیستی شهری و روستایی همراه بوده است؛ دیدگاه حاکم و مسلط بر پژوهش حاضر مبتنی بر رویکرد شبکه منطقه ای (بر اساس پیوندهای روستایی - شهری) است. این نظریه بر همبستگی متقابل کانون های روستایی و شهری دلالت دارد که به عنوان یک پارادایم نوین در برنامه ریزی ناحیه ای محسوب میگردد. از دیدگاه داگلاس پیوندهای روستایی - شهری به جریانهای مردم، محصولات کشاورزی، تولیدات شهری، سرمایه، اطلاعات و نوآوری مابین کانون های روستایی و شهری اطلاق می گردد (داگلاس، ۲۰۰۰: ۲۴).

منطقه ای و فضایی- به عنوان مکمل سایر انواع برنامه ریزی منطقه ای و نه به عنوان جایگزین آنها- رویکرد کارکرد های شهری در توسعه روستایی را مطرح ساخت. در این ارتباط مطالعات او نشان می دهد که ارزش یک سیستم سکونتگاهی یکپارچه در این است که کارایی به صورت مکانی بروز می کند. این سیستم این امکان را به وجود می آورد تا آن دسته از خدمات ، تسهیلات و تاسیسات زیر بنایی را که نمی توان به لحاظ صرفه اقتصادی در روستاهای کوچک و آبادیها مستقر کرد، برای جمعیت پراکنده در یک مکان مرکزی قابل دسترسی نمود. به عبارت دیگر سرمایه ها بایستی از نظر استراتژیکی در سکونتگاههای شهری استقرار یابند تا بتوانند برای جمعیت زیادی که در آنجا و در نواحی روستایی نسبتا کم تراکم پیرامون آن سکونت دارند ،به آسانی قابل دسترسی باشند (نظری ، ۱۳۸۰ : ۷۷). این تمرکز مکانی با عقب ماندگی نواحی دیگر همراه خواهد بود و نتیجه آن قطب بندی منطقه ای و گسترش ناهمگون توسعه از نظر جغرافیایی است.(مهندسان مشاور ، DHV، ۱۳۷۱ : ۴۶).

رویکرد توسعه اگروپلیتن در دهه ۱۹۷۰ میلادی در واکنش به روال جاری برنامه ریزی های توسعه، که راهبرد نیاز های پایه نیز از پر نفوذ ترین آنها بود، با نگرشی فضایی توسط جان فریدمن و مایک داگلاس مطرح گردید. مرکز آن اگروپلیس از ۵ تا ۳۰ هزار نفر جمعیت با شبکه ارتباطی خوبی با تمام نقاط درون قلمرو برخوردار است. منظومه در مجموع بین ۲۰ تا ۱۰۰ هزار نفر جمعیت داشته که مقیاس مناسب برای شناخت نسبی ساکنین ؛ مشارکت همه جانبه و حسابرسی متقابل در نظر گرفته شده است (kenneth,2005:78).

مایک داگلاس متجاوز از ۲۰ سال پس از مشارکت در طرح رویکرد اگروپلیتن ،راهبرد شبکه منطقه ای را در چارچوب (پیوند های شهری - روستایی) ارائه داده است. این راهبرد قواعد و اصول به کار گرفته شده در رویکرد اگروپلیتن را با جهت



شکل ۲. مدل مفهومی پژوهش

روش تحقیق

برای انجام تحلیل‌های فضایی که در واقع جریان‌های مورد مطالعه بود ابتدا نقشه محدوده مورد مطالعه که بصورت Auto CAD در دسترس بود برای آماده‌سازی و ورود به محیط GIS وارد محیط Auto CAD MAP شد و سپس پس از آماده‌سازی نقشه خروجی را وارد GIS کرده و جریان‌های موجود را با پیاده‌سازی در محیط GIS بر روی نقشه به نمایش گذارده شد. پس از مشخص شدن روستاهای نمونه جهت تعیین حجم نمونه روستاییان و تعداد پرسشنامه‌های مورد نیاز برای جامعه آماری از فرمول کوکران بهره‌گیری شد. بر این اساس حجم نمونه مجموعاً ۳۸۱ نفر برآورد شد. شایان ذکر است انتخاب خانوارها جهت تکمیل پرسشنامه از طریق نمونه‌گیری تصادفی بوده است.

این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و براساس هدف کاربردی است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۴۶ روستای بخش مرکزی شهریار بوده است. حجم نمونه کالبدی در این پژوهش برابر با ۱۳ وستا و نمونه انسانی برابر با ۳۸۱ نفر است. بخش مرکزی شهر شهریار دارای ۶ دهستان و ۴۶ روستا است. با توجه به پراکنش روستاها و همچنین این نکته که از همه‌ی دهستان‌ها در نمونه مورد بررسی روستا وجود داشته باشد در گام اول از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای و سپس از نمونه‌گیری تصادفی استفاده گردید. بنابراین شش دهستان به عنوان شش خوشه در نظر گرفته شدند که باید از هر خوشه انتخاب بصورت تصادفی ساده صورت پذیرد. ۱۳ روستا به عنوان روستاهای نمونه انتخاب شد.

جدول ۱. بخش مرکزی شهریار و روستاهای آن

جامعه (بخش مرکزی شهریار)	خوشه‌ها (دهستان‌ها)	تعداد روستا	نمونه‌ها (روستاها)	جمعیت
جوین	شامل ۲۰ روستا		اصیل آباد	۴۴۰۱
			قجر تخت رستم	۴۲۷
			حصارساتی	۱۰۴۶
رزکان	شامل ۱۱ روستا		دینار آباد	۵۳۰۱
			قره تپه	۲۰۸
فردوس	شامل ۷ روستا		یوسف آباد صیرفی	۲۳۵۱
			رازمره	۱۶
			رامین	۶۴۳
قائم آباد	شامل ۲ روستا		باطری سازی نور	۱۶۵۰
			باباسلمان	۵۱۹۴
مویز	شامل ۳ روستا		سعیدآباد	۱۴۵۱۹
			قلعه بها	۷۱۳
حجم نمونه		۳۸۱	جمعیت کل	۳۷۸۷۴

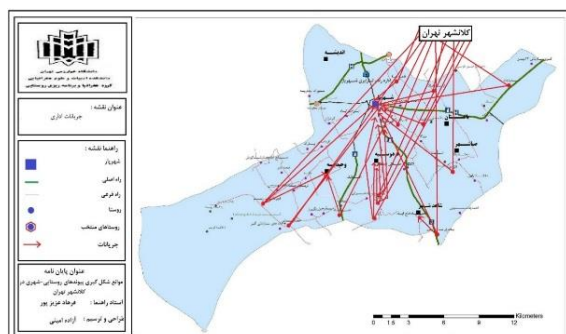
ماخذ (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰)

بخش مرکزی شهریار

یافته‌های تحقیق

ارائه می‌کند چرا که شهر از نظر امکانات آموزشی در سطح بالاتری قرار دارد. در نقشه زیر این جریانات بصورت فلش آورده شده است.

جریانات فضایی شامل جریان کالا و خدمات، جریان سرمایه، جریان مردم و جریان محصول است. جریان کالا و خدمات خود شامل جریان خدمات آموزشی، جریان خدمات بهداشتی-درمانی، جریان خدمات تجاری و جریان خدمات اداری است. در ادامه به بررسی الگوی جریان های فضایی در محدوده مورد مطالعه پرداخته می شود.



شکل ۳. جریانات آموزشی مربوط به روستاهای منتخب و شهر شهریار

همانگونه که مشخص است آموزش در سطح ابتدایی اغلب در خود روستا یا روستای مجاور وجود دارد و نیاز به تامین نیاز آموزشی ابتدایی از فواصل، روستاها و نقاط دورتر نیست اما در مورد آموزش سطح راهنمایی و متوسطه شاهد آن هستیم که این نیاز در هر روستا تامین نمی‌شود و این نیاز در بعضی روستاها و مراکز بخش و شهر شهریار تامین می‌-

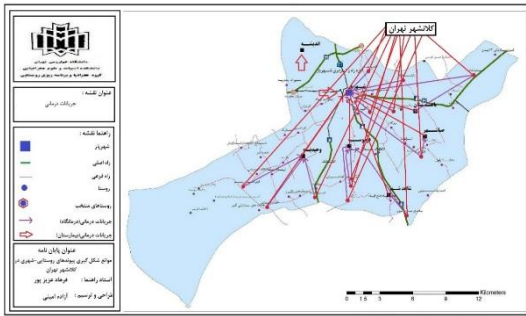
اول، جریان کالا و خدمات

جریان کالا و خدمات یکی از جریان های موجود بین شهر و روستا است که خود شامل جریانات خدمات آموزشی، خدمات بهداشتی-درمانی، خدمات تجاری و خدمات اداری می شود. در ادامه به بررسی این جریانات پرداخته می شود.

دوم، جریان خدمات آموزشی

جریان آموزشی از جمله جریان های مربوط به قسمت خدمات می‌شود، در واقع خدماتی است که اغلب شهر به روستا

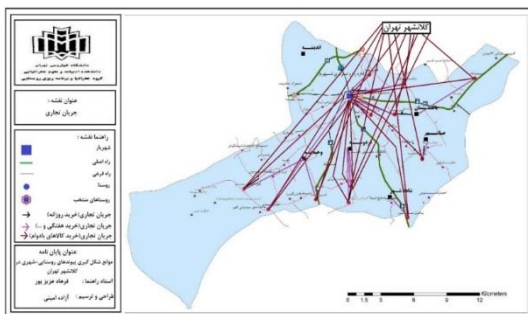
مناسب‌تری را ارائه کند. روستائیان برای رفع نیازهای درمانی خود ابتدا به صباشهر، فردوسی، باغستان، شاهد شهر رجوع می‌کنند و سپس اگر نیاز به ارجاع به بیمارستان داشته باشند از آنجا به بیمارستان‌های شهرهای شهریار و کلانشهر تهران ارجاع داده می‌شوند. بنابراین الگوی سازمان فضایی خدمات درمانی بصورت سلسله مراتبی است.



شکل ۴. نقشه جریان‌ات درمانی روستاهای منتخب

چهارم، جریان خدمات تجاری

با توجه به اینکه ارائه بسیاری از خدمات تجاری نیاز به وجود یک آستانه جمعیتی دارد که این آستانه جمعیتی کمتر در روستاها بوجود می‌آید بنابراین بسیاری از خدمات تجاری مورد نیاز روستاها در مراکز دهستان‌ها و یا در شهرها فراهم می‌شود. در شکل ۴-۳ جریان‌ات تجاری روستاهای منتخب نمایش داده شده است.



شکل ۵. نقشه جریان‌ات تجاری روستاهای منتخب

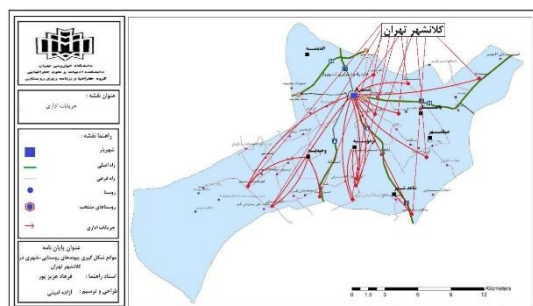
جریان‌ات تجاری شامل جریان تجاری خرید روزانه، خرید هفتگی و ...، خرید کالاهای بادوام می‌شود. اکثر نیازهای مربوط به خرید روزانه در خود روستاها یا روستاهای مجاور اتفاق می‌افتد اما در مورد خریدهای

شود. در واقع در روستاهایی که آموزش سطوح راهنمایی و متوسطه وجود ندارد این نیاز از نزدیکترین نقطه تامین می‌شود. خدمات آموزشی در سطوح عالی یا همان خدمات آموزشی دانشگاهی در سطح شهر تامین می‌شود و با دانشگاه‌ها و مراکز عالی که در شهر شهریار و کلانشهر تهران وجود دارد این نیاز روستائیان برطرف می‌شود. در واقع در مورد جریان آموزشی با توجه به سطوح مختلف می‌توان گفت که الگوی سازمان فضایی این جریان بصورت سلسله مراتبی است. این پژوهش برآن است که نشان دهد پیوند ها، علاوه بر عوامل اقتصادی تابع عوامل تاریخی، سیاسی، اجتماعی- فرهنگی و اکولوژیکی (زیست محیطی) حاکم در سطح منطقه هستند و بر این مبنای نحوی متفاوت شکل می‌گیرند (سعیدی و سلطانی، ۱۳۸۶: ۳۷).

سوم، جریان خدمات بهداشتی-درمانی

دسترسی به نیازهای درمانی در سطوح پایین شاید در مراکز روستاهای با جمعیت تقریباً مناسب قابل دسترسی باشد اما نیازهای درمانی در سطوح بالاتر در روستاها قابل دسترسی نیست و روستائیان برای تامین این نیاز خود باید به شهرهای مجاور رجوع کنند. نیازهای درمانی در سطح درمانگاه‌ها و همچنین بیمارستان‌ها ارائه می‌گردد که با توجه به مشکل فرد نیاز به رجوع به یکی از این سطوح را دارد. دسترسی مناسب به سطوح درمانی مناسب یکی از ارکان سلامت جامعه روستایی است و همچنین یکی از شاخص‌های سطح کیفیت زندگی افراد است. هرچقدر سطح پوشش درمانی و سلامت جامعه بالاتر باشد افراد از امنیت خاطر بیشتری برخوردارند. در شکل شماره ۴-۲ نقشه جریان‌ات درمانی روستاهای منتخب آورده شده است. کیفیت ارائه خدمات درمانی توسط شهر می‌تواند تاثیر بسزایی در تسریع روابط شهر و روستا داشته باشد و اگر این رابطه بطور صحیحی برقرار باشد هم می‌تواند برای شهر ایجاد درآمد کند و بواسطه افزایش درآمد امکانات درمانی خود را افزایش دهد و هم اینکه برای روستائیان امکانات درمانی

تامین می‌کنند اما این شهر است که نیازهای روستائیان را در بخش اداری در اکثر سطوح برآورده می‌کند.

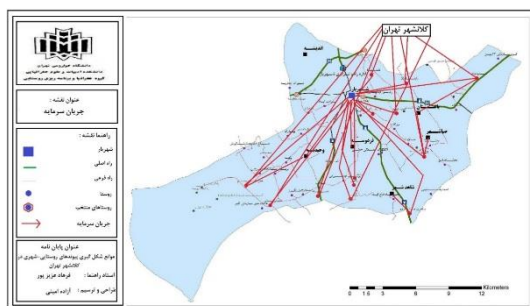


شکل ۶. نقشه جریان‌های اداری روستاهای منتخب

ششم، جریان سرمایه

جریان سرمایه یکی از جریان‌های موثر در پیوندهای شهری روستایی است، جریان سرمایه می‌تواند باعث پیشرفت و توسعه روستاها و هرچه بهتر شدن پیوندهای روستا شهری شود. روستاها استعداد مناسبی برای سرمایه‌گذاری در زمینه‌های صنایع دستی، گردشگری، صنایع تبدیلی و صنایع کوچک دارند.

جریان سرمایه تقریباً یکسویه و از روستا به شهرهای شهریار و کلانشهر تهران است. در واقع روستائیان با سرمایه‌گذاری در بانک‌های موجود در شهر و همچنین با سرمایه‌گذاری بصورت ذخیره ارزش با زمین و مسکن شهری و یا سرمایه‌گذاری در صنایع شهری یا کاربری‌های تجاری جریان سرمایه را از روستاها بسوی شهر سوق داده‌اند. با توجه به جریان سرمایه می‌توان الگوی سازمان فضایی این جریان را قطبی دانست.



شکل ۷. نقشه جریانان سرمایه روستاهای منتخب

هفتگی و همچنین کالاهای بادوام این تمرکز بر روی شهر شهریار و کلانشهر تهران است. بنابراین در مورد جریان تجاری می‌توان گفت که الگوی سازمان فضایی این جریان بصورت قطبی است. جریان‌های تجاری بوسیله میزان سود حاصل از این فعالیت‌ها توزیع می‌گردند و این فعالیت‌ها در نقاطی که دارای سودرسانی بیشتری است تمرکز می‌یابند بنابراین منطقی بنظر می‌رسد که تمرکز جریان‌های تجاری بر روی شهر باشد و الگوی سازمان فضایی این جریان بصورت قطبی باشد گرچه قطبی بودن این جریان باعث می‌شود که دسترسی برای روستاهای با فاصله بیشتر هزینه بیشتری را به همراه بیاورد اما می‌توان با بهبود وضعیت حمل و نقل بین روستا-شهری این وضعیت را بهبود بخشید.

پنجم، جریان خدمات اداری

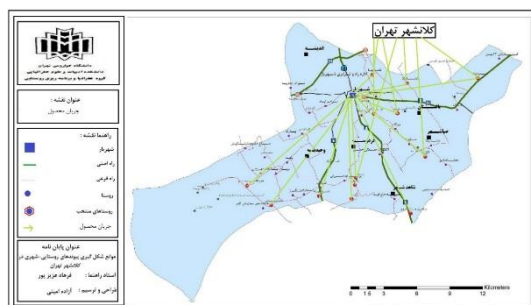
یکی از جریان‌هایی که پس از تشکیل دولت و سیستم اداری همیشه بین شهر و روستا برقرار بوده است جریان اداری یا همان ارائه خدمات اداری شهر به روستا است. با توجه به اینکه بسیاری از خدمات اداری برای ارائه شدن نیاز به یک آستانه جمعیتی دارد و این آستانه جمعیتی در روستاها شکل نمی‌گیرد بنابراین روستاها برای تامین نیازهای اداری خود به شهرهای مجاور از جمله شهریار و کلانشهر تهران رجوع و نیاز خود را برطرف می‌کنند. ۱۳ روستای منتخب این پژوهش نیز برای تامین نیازهای اداری خود در سطح بالاتر به شهر رجوع می‌کنند و نیاز اداری خود را برطرف می‌کنند. در نقشه زیر جریان‌های اداری برقرار بین روستاهای منتخب و مقصدشان را به نمایش گذاشته ایم.

الگوی غالب در جریان خدمات اداری بصورت متمرکز و قطبی است و شاهد این هستیم که اکثریت تامین این جریان از سوی شهر است و در واقع اغلب نیازهای اداری روستائیان را شهر بصورت مستقیم تامین می‌کند گرچه در نیازهای سطح پایین مراکز دهستان نیز تا حدودی نیازهای اداری روستائیان را

هفتم، جریان جمعیت

باشند. محصولات دامی و کشاورزی روستائیان پس از جمع آوری و بارگیری به میدان های میوه و تره بار یا کارخانجات فرآوری محصولات لبنی انتقال داده می‌شوند تا در اختیار مصرف کننده نهایی قرار گیرند. روستاها در تولید محصولات دامی بخصوص شیر تحت تاثیر نزدیکترین کارخانجات لبنیات قرار می‌گیرند چرا که محصولاتی مانند شیر نیاز به انتقال سریع و کوتاه مدت به مراکز جمع آوری و فرآوری دارد تا این محصول فاسد نشود. در مورد محصولات کشاورزی نیز بنا به نوع محصول باید بازارهای نزدیکتر برای فروش محصول را انتخاب کرد.

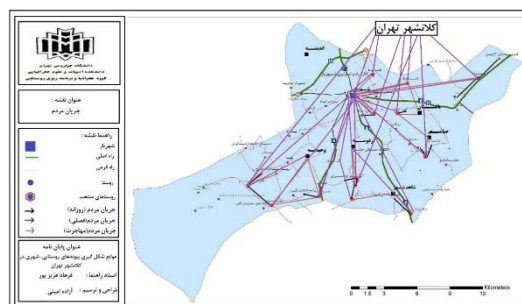
حرکات جمعیتی همیشه از نکات قابل بررسی و تاثیر گذار در روندهای روستا-شهری بوده است. این حرکات جمعیتی به سه دسته جریان حرکات جمعیتی به صورت روزمره، فصلی و حرکات مهاجرتی تقسیم بندی می‌شود. در واقع جریان مردم بصورت روزمره همان جریان تامین خرید و مایحتاج روزانه روستائیان است که اغلب در خود روستا یا روستاهای مجاور تامین می‌شود. جریان های فصلی که شامل کار در روستاها یا شهر بصورت فصل های خاصی از سال در شهر می‌شود نیز از دیگر جریانات مردم است که این جریانات در بعضی از روستاها دیده می‌شود که اغلب از روستا به روستای دیگر یا از روستا به شهر است. جریان های مهاجرتی که باعث تغییر جمعیت روستا می‌شود از مهم ترین جریان های مورد بررسی در بخش جریان مردم است.



شکل ۹. نقشه جریانان محصول روستاهای منتخب

تمرکز بازار فروش محصولات کشاورزی و دامی شهر شهریار است. البته بعضی از این محصولات قبل یا پس از فرآوری از شهریار به تهران یا شهرهای اطراف نیز انتقال داده می‌شود. با توجه به اینکه جریان محصول از روستاها به شهر شهریار است بنابراین می‌توان الگوی سازمان فضایی جریان محصول را بصورت قطبی دانست.

جریانات مردم در سطح روزمره بیشتر درون روستایی یا تامین بوسیله روستاهای مجاور است و جریانات فصلی تنها در چند روستا دیده می‌شود و جریانات مردم بصورت مهاجرت نیز بصورت روستاها به شهر شهریار یا شهر تهران است. بنابراین الگوی سازمان فضایی جریانات مردم را می‌توان قطبی دانست.



شکل ۸. نقشه جریانان مردم روستاهای منتخب

نهم، جریان ابداع و نوآوری

با پیشرفت تکنولوژی و رشد علم نیاز بشر به تکنولوژی بیش از پیش شده است و انتشار تکنولوژی از کلانشهرها به شهرها و سپس از آنجا به سایر مناطق پیرامونی است. با توجه به این روند انتقال تکنولوژی به روستاها با تاخیر همراه است و از اینرو روستائیان نیازهای تکنولوژیک خود را از شهرها فراهم می‌کنند.

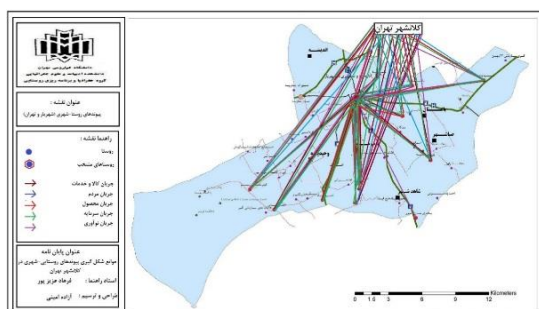
هشتم، جریان محصول

جریان محصول شامل محصولات کشاورزی و دامی می‌شود. با توجه به اینکه محصولات کشاورزی و دامی تولیدی روستاها بیش از نیاز خود روستاها است بنابراین این محصولات برای بفروش رسیدن به بازارها باید ارائه گردند. یکی از بازارهای بزرگ و پر مصرف محصولات کشاورزی و دامی روستائیان شهر و کلانشهرها می‌باشد.

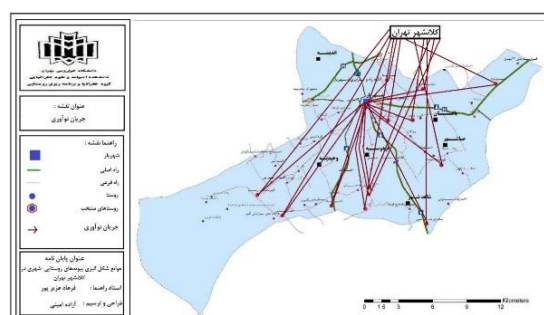
جدول ۲. الگوی فضایی جریان‌ات روستا-شهری

ردیف	جریان	زیر گروه	الگوی فضایی
۱	کالا و خدمات	خدمات	سلسله مراتبی
		آموزشی	
		خدمات	
		بهداشتی	
		درمانی	
۲	سرمايه	تجاری	قطبی
		اداری	قطبی
۳	مردم	سرمايه	قطبی
		مردم	قطبی
۴	نوآوری	نوآوری	قطبی
		محصول	قطبی
۵	محصول	نوآوری	قطبی
		محصول	قطبی

کنند. این جریان از کلانشهر تهران و شهر شه‌ریار به روستاهای منتخب جاری است. در واقع روستاهای منتخب ابداع و نوآوری خود را تحت تاثیر شهر شه‌ریار و کلانشهر تهران می‌بینند و بدین ترتیب می‌توان الگوی سازمان فضایی این جریان را الگوی قطبی دانست چراکه تمامی روستاهای منتخب جریان ابداع و نوآوری خود را وابسته به شهر شه‌ریار و تهران می‌دانند. روستاهایی که به لحاظ فاصله مکانی به تهران و شه‌ریار نزدیکتر می‌باشند بدون شک تحت تاثیر بیشتر ابداع و نوآوری این شهرها قرار دارند و همچنین روستاهایی که دهیارهای آنها تمرکز بیشتری بر انتقال نوع آوری‌ها از شهر به روستاهای خود برا افزایش کیفیت زندگی و آسان‌سازی زندگی دارند بصورت پیشگام در بین سایر روستاها قرار می‌گیرند.



شکل ۱۱. نقشه پیوندهای روستا-شهری شه‌ریار و تهران با روستاهای منتخب



شکل ۱۰. نقشه جریان‌ات ابداع و نوآوری روستاهای منتخب

یازدهم، موانع شکل‌گیری پیوند (الف) دسترسی به خدمات زیربنایی

یکی از عواملی که می‌تواند پیوندهای روستا-شهری را تقویت کند و یا خود مانعی بر شکل‌گیری پیوندهای روستا-شهری باشد دسترسی مطلوب به خدمات زیربنایی است. برای سنجش اثر این مهم که آیا در روستاهای منتخب دسترسی به خدمات زیربنایی بعنوان یک عامل موثر و محرک پیوندهای روستا-شهری است یا بعنوان یک مانع بر شکل‌گیری پیوندهای روستا-شهری از آزمون تی تک نمونه ای استفاده گردیده است. آزمون تی تک نمونه در سطح اطمینان ۹۵ درصد و سطح خطای ۵ درصد استفاده گردید که نتایج به شرح جدول ذیل است.

شکل ۱۰. نقشه جریان‌ات ابداع و نوآوری روستاهای منتخب
جریان ابداع و نوآوری که از شهر شه‌ریار و کلانشهر انتشار می‌یابد نمایش داده شده است. در واقع می‌توان گفت که شهر شه‌ریار نیز خود تحت نفوذ کلانشهر تهران در جریان ابداع و نوآوری قرار دارد.

دهم، الگوی سازمان فضایی (قطبی، سلسله‌مراتبی، شبکه‌ای)

با بررسی الگوی فضایی جریان‌ات کالا و خدمات، سرمايه، مردم، محصول و ابداع و نوآوری مشخص گردید که الگوی سازمان فضایی پیوندهای روستاهای منتخب با شهر شه‌ریار و کلانشهر تهران در واقع بیشتر جریان‌ات از روستاهای منتخب بصورت مستقیم به شهر شه‌ریار و کلانشهر تهران وصل می‌گردد.

جدول ۳. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (دسترسی به خدمات زیربنایی)

مقیاس	مقدار تست : ۳				دسترسی به خدمات زیربنایی
	فاصله اطمینان		میانگین	معیار سطح	
	حد بالا	حد پایین			
ارزیابی	۰,۵۱	-۰,۷۳	۰,۷۸	۰,۰۰۱	۴,۰۳

ماخذ(یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

همانطور که در جدول ۴ نمایش داده شده است در سطح معناداری ۰,۰۰۰ و سطح خطای ۵ درصد می توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان داشت که شبکه حمل و نقل بین روستاهای مورد مطالعه و شهر شهریار کارآمد است و به عنوان موانع شکل گیری پیوندهای روستا-شهری شناخته نمی شود.

ج) نظام سیاستگذاری کارآمد

نظام سیاستگذاری کارآمد می تواند پیوندهای روستا-شهری را ایجاد و هدایت کند. هرچقدر سیستم از یک نظام سیاستگذاری کارآمد برخوردار باشد پیوندهای روستا-شهری مطلوب تر و دارای تداوم بیشتری خواهد بود. در ادامه برای ارزیابی نظام سیاستگذاری از آزمون تی تک نمونه ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد و سطح خطای ۵ درصد استفاده گردید که نتایج به شرح جدول ذیل است.

مقیاس	مقدار تست : ۳				نظام سیاستگذاری کارآمد
	فاصله اطمینان		میانگین	معیار سطح	
	حد بالا	حد پایین			
ارزیابی	۰,۰۰۰	-۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	نامطلوب (مانع)

ماخذ(یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

همانطور که در جدول ۵ نمایش داده شده است در سطح معناداری ۰,۰۰ و سطح خطای ۵ درصد می توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان داشت که نظام سیاستگذاری کنونی از کارایی لازم برخوردار نیست و این خود مانعی بر شکل گیری و تداوم پیوندهای روستا-شهری است.

همانطور که در جدول ۳ نمایش داده شده است در سطح معناداری ۰,۰۰۰ می توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان داشت که دسترسی به خدمات زیربنایی به عنوان یکی از موانع شکل‌گیری پیوند های روستا-شهری است.

ب) موانع شبکه حمل و نقل کارآمد

حمل و نقل همیشه یکی از نیازهای بشر بوده است و این نیاز تحت یک شبکه حمل و نقل مناسب به بهترین شکل خود پاسخ داده می شود. حمل و نقل از روستایی به روستای دیگر اکثرا توسط وسایل حمل و نقل خود روستائیان یا بوسیله مینی بوس انجام می گیرد اما حمل و نقل های برون شهری اکثرا از طریق ترینال های موجود در شهرها ارائه می گردد. نتایج بدست آمده در جدول پایین مربوط به روستاهای منتخب است و برای تعمیم نتایج نمونه به جامعه از آزمون تی تک نمونه در سطح اطمینان ۹۵ درصد و سطح خطای ۵ درصد استفاده گردید که نتایج به شرح جدول ذیل است.

جدول ۴. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (شبکه حمل و نقل کارآمد)

مقیاس	مقدار تست : ۳				حمل و نقل شبکه
	فاصله اطمینان		میانگین	معیار سطح	
	حد بالا	حد پایین			
ارزیابی	۰,۰۰۰	-۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	مطلوب

ماخذ(یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

د) شرایط اقلیمی مناسب

شرایط اقلیمی مناسب می‌تواند بعنوان یکی از عوامل تاثیر گذار بر بهبود پیوندهای روستا-شهری عمل کند و البته شرایط اقلیمی نامناسب می‌تواند نقطه مقابل باشد و مانعی بر شکل‌گیری مطلوب پیوندهای روستا-شهری شود. در ادامه با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای به بررسی اینکه شرایط اقلیمی حاکم بعنوان مانعی بر شکل‌گیری پیوندهای روستا-شهری است یا خیر پرداخته شده است.

جدول ۷. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (کیفیت خدمات)

متغیر	III	مقدار تست : ۳		ارزیابی
		فاصله اطمینان	فاصله اطمینان	
سطح معناداری	۰.۰۰۱	حد بالا	حد پایین	۰.۰۰۱
		حد بالا	حد پایین	
تغییر	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱
شرایط اقلیمی مناسب	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱

ماخذ(یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

جدول ۶. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای (شرایط اقلیمی مناسب)

متغیر	III	مقدار تست : ۳		ارزیابی
		فاصله اطمینان	فاصله اطمینان	
سطح معناداری	۰.۰۰۱	حد بالا	حد پایین	۰.۰۰۱
		حد بالا	حد پایین	
تغییر	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱
شرایط اقلیمی مناسب	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱	۰.۰۰۱

ماخذ(یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۵)

همانطور که در جدول ۷ نمایش داده شده است در سطح معناداری ۰,۰۰۱ و سطح خطای ۵ درصد می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان داشت که کیفیت خدمات یک مانع برای پیوندهای روستا-شهری است و می‌توان با افزایش کیفیت خدمات نه تنها این مانع را برطرف کرد بلکه در پایداری این پیوندها و گسترش پیوند های روستا-شهری اثر گذار بود. افزایش کیفیت خدمات در پیوندهای روستا-شهری باعث استقبال بیشتر روستائیان از این پیوندها و از این رو باعث گسترش و تدام این پیوندها در سطح روستا-شهر می‌شود.

و) وجود مراکز پشتیبان تولید و کیفیت ارائه خدمات آن

وجود مراکز پشتیبان مناسب و با کیفیت ارائه خدمات مطلوب می‌تواند بر شکل‌گیری و تداوم پیوندهای روستا-شهری تاثیر گذار باشد. برای تعمیم نتایج نمونه به جامعه از آزمون تی تک نمونه در سطح اطمینان ۹۵ درصد و سطح خطای ۵ درصد استفاده گردید که نتایج به شرح جدول ذیل است.

همانطور که در جدول ۶ نمایش داده شده است در سطح معناداری ۰,۰۰۱ می‌توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان داشت که شرایط اقلیمی حاکم بر روستاهای مورد مطالعه و شهر شهریار در شکل‌گیری پیوندهای روستا-شهری مطلوب است.

ه) کیفیت خدمات

کیفیت خدمات می‌تواند تاثیر بسزایی بر تدام پیوندهای روستا-شهری و حتی گسترش آن بگذارد و این کیفیت هرچه بالاتر باشد ترغیب برای گسترش و حفظ این پیوندها بیشتر و بیشتر می‌شود. در ادامه با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای در سطح اطمینان ۹۵ درصد به آزمون کیفیت خدمات پرداخته شد.

جدول ۸. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (مراکز پشتیبان تولید و کیفیت ارایه

خدمات)

میزان	F	سطح معناداری	مقدار تست : ۳		ارزیابی
			فاصله اطمینان	فاصله اطمینان	
مراکز پشتیبان تولید و کیفیت ارایه خدمات	۳/۰	۰/۰۰۱	حد بالا	حد پایین	نامطلوب (مانع)
			۱/۰	۲/۰	

ماخذ(یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

همانطور که در جدول ۹ نمایش داده شده است در سطح معناداری ۰,۰۰۰ و سطح خطای ۵ درصد می توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان داشت که مراکز فرآوری صنعتی محصولات از سطح مناسبی برخوردار نیست و به مانعی برای گسترش پیوندهای روستا-شهری تبدیل شده است و باید با گسترش و بهبود کیفیت مراکز فرآوری صنعتی محصولات پیوندهای روستا-شهری را گسترش و بهبود داد.

ح) وجود تولید تجاری در ناحیه روستایی

مراکز تولید تجاری در نواحی روستایی می تواند باعث شکل گیری و گسترش پیوندهای روستا-شهری شود و هرچه کیفیت این مراکز تولید افزایش یابد این پیوندهای بوجود آمده از توان بیشتری برخوردار خواهد شد. برای بررسی این عامل در شکل گیری پیوندهای روستا-شهری از آزمون تی تک نمونه ای استفاده گردیده است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد و سطح خطای ۵ درصد استفاده گردید که نتایج به شرح جدول ذیل است.

همانطور که در جدول ۸ نمایش داده شده است در سطح معناداری ۰,۰۰۱ و سطح خطای ۵ درصد می توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان داشت که وجود مراکز پشتیبان تولید و کیفیت ارایه خدمات آن مطلوب نبود و بعنوان یکی از موانع شکل گیری و گسترش پیوندهای روستا شهری بین روستاهای مورد مطالعه و شهر شهریار است.

ز) وجود مراکز فرآوری صنعتی محصولات

مراکز فرآوری صنعتی محصولات و یا صنایع تبدیلی می تواند نقش بسزایی در شکل گیری هرچه بیشتر پیوندهای روستا-شهری داشته باشند. در ادامه برای بررسی اثر این عامل بر شکل گیری پیوندهای روستا-شهری بین روستاهای مورد مطالعه و شهر شهریار از آزمون تی تک نمونه ای به شرح جدول زیر استفاده گردیده است.

جدول ۱۰. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (تولید تجاری در ناحیه

روستایی)

میزان	F	سطح معناداری	مقدار تست : ۳		ارزیابی
			فاصله اطمینان	فاصله اطمینان	
مراکز فرآوری صنعتی محصولات	۳/۷۸	۰/۰۰۰	حد بالا	حد پایین	نامطلوب (مانع)
			۰/۰۵	۱/۰	

ماخذ(یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

همانطور که در جدول ۱۰ نمایش داده شده است در سطح معناداری ۰,۰۰۱ و سطح خطای ۵ درصد می توان با اطمینان ۹۵ درصد بیان داشت که تولید تجاری در ناحیه

جدول ۹. نتایج آزمون تی تک نمونه ای (مراکز فرآوری صنعتی)

میزان	F	سطح معناداری	مقدار تست : ۳		ارزیابی
			فاصله اطمینان	فاصله اطمینان	
مراکز فرآوری صنعتی محصولات	۴/۸	۰/۰۰۰	حد بالا	حد پایین	نامطلوب (مانع)
			۱/۳	۰/۰۴۳	

ماخذ(یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

برای ارزیابی کلی از وضعیت این موانع از آزمون تی تک نمونه به شرح جدول زیر استفاده گردید.

جدول ۱۲. نتایج آزمون تی تک نمونه ای پیرامون موانع متاثر از نظام اجتماعی - اقتصادی

مقدار تست : ۳				
متغیر	F	سطح معناداری	حد پایین	حد بالا
موانع متاثر از نظام اجتماعی - اقتصادی	۴,۷۱	۰,۰۰۱	۰,۲۵۶	-۰,۶۲

ماخذ(یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

در جدول ۱۲ نتایج آزمون تی تک نمونه ای پیرامون موانع متاثر از نظام اجتماعی-اقتصادی آورده شده است که این آزمون در سطح معناداری ۹۵ درصد و سطح خطای ۵ درصد انجام گرفته است. با توجه به طیف لیکرت ۵ تایی با ارزش عددی بین ۱ تا ۵ موانع متاثر از نظام اجتماعی-اقتصادی در بازه ۲,۳۸ تا ۲,۵۲ قرار می گیرند. این میزان کمتر از حد متوسط است و می توان گفت این موانع وضعیت نامطلوبی را ایجاد کرده اند و نیازمند توجه بیشتری به رفع این موانع هستیم.

نتیجه گیری

پیوندهای روستا-شهری متاثر از عوامل مختلفی است و این پیوندها می تواند در شرایط مطلوب شکل بگیرند، گسترش یابند و تداوم داشته باشند و یا اینکه در صورت عدم وجود شرایط مطلوب این پیوندها در شکل گیری و گسترش دچار مشکل شوند و از پایداری لازم برخوردار نباشند. الگوی فضایی این پیوندها ما در شناخت هرچه بیشتر این پیوندها و عوامل موثر بر شکل گیری آنها کمک می کند. در فصل قبل با بررسی الگوی سازمان فضایی جریان های کالا و خدمات، سرمایه، مردم، نوآوری و

روستایی در سطح مطلوبی ناست و این عامل بعنوان یکی از موانع شکل گیری پیوندهای روستا-شهری است.

ی) موانع متاثر از محیط و نظام اسکان

با توجه به اینکه موانع متاثر از محیط و نظام اسکان شامل دسترسی به خدمات زیربنایی، شبکه حمل و نقل کارآمد و شرایط اقلیمی مناسب است برای ارزیابی کلی از وضعیت این موانع از آزمون تی تک نمونه به شرح جدول زیر استفاده گردید.

جدول ۱۱. نتایج آزمون تی تک نمونه ای پیرامون موانع متاثر از محیط و نظام اسکان

مقدار تست : ۳				
متغیر	$ T $	سطح معناداری	اختلاف میانگین	حد پایین
موانع متاثر از محیط و نظام اسکان	۱,۵۴	۰,۰۵۳	۰,۱۳۷	-۰,۲۴

ماخذ(یافته های پژوهش، ۱۳۹۵)

در جدول ۱۱ نتایج آزمون تی تک نمونه ای پیرامون موانع متاثر از محیط و نظام اسکان آورده شده است که این آزمون در سطح معناداری ۹۵ درصد و سطح خطای ۵ درصد انجام گرفته است. با توجه به طیف لیکرت ۵ تایی با ارزش عددی بین ۱ تا ۵ موانع متاثر از محیط و نظام اسکان در بازه ۲,۷۶ تا ۱۳,۳ قرار می گیرد. این میزان تقریباً در حد متوسط است و شکلی بحران ندارد گرچه وضعیت آن باید بهبود یابد و این موانع برطرف گردد.

ک) موانع متاثر از نظام اجتماعی-اقتصادی

موانع متاثر از نظام اجتماعی-اقتصادی شامل کیفیت خدمات، نظام سیاست گذاری کارآمد، وجود مراکز پشتیبان تولید و کیفیت ارایه خدمات آن، وجود مراکز فرآوری صنعتی محصولات و وجود تولید تجاری در ناحیه روستایی می شود که

شکل‌گیری پیوندهای روستا-شهری روستاهای مورد مطالعه و شهر شهریار شناخته شد. در بررسی موانع متاثر از نظام اجتماعی - اقتصادی به کیفیت خدمات، نظام سیاست گذاری کارآمد، وجود مراکز پشتیبان تولید و کیفیت ارائه خدمات آن، وجود مراکز فرآوری صنعتی محصولات و وجود تولید تجاری در ناحیه روستایی پرداخته شد. تمام این عوامل در سطح معناداری کمتر از ۵ درصد و حد بالا و پایین منفی بعنوان موانع شناخته شدند. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت: تحقق پیوندهای روستایی - شهری در نظام یکپارچه روستایی - شهری امکان پذیر است در این نظام نقش پذیری روستاها و شهرها، وابسته به به شرایط و منابع محیط و تا زیاد متاثر از اصلاحات ساختاری در نظام اجتماعی - اقتصادی است. در این بین، نقش نظام سیاست‌گذاری کلیدی تر است.

منابع

اهلرس، اکارت، ۱۳۸۰، "دزفول و حوزه پیرامونی آن در ایران"، شهر، روستا، عشایر، مجموعه مقالات، ترجمه عباس

تقی زاده، فاطمه، ۱۳۸۳، نقش بازارهای محلی در پیوندهای روستایی- شهری با تأکید بر تعادل‌های منطقه‌ای، پایان‌نامه دکتری، جغرافیا دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

دانشنامه بزرگ فارسی، سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، تهران.

رضوانی، محمدرضا، ۱۳۸۱، "تحلیل الگوهای روابط و مناسبات شهر و روستا در نواحی روستایی اطراف تهران"، مجله

سعیدی، عباس، ۱۳۸۲، پیوندهای روستایی - شهری یک بررسی ادراکی، مجله جغرافیا، دوره جدید شماره ۱.

سعیدی، عباس ۱۳۸۴، "روابط شهر و روستا و پیوندهای روستایی - شهری یک بررسی ادراکی"، مجله جغرافیا

محصول به این نتیجه رسیدیم که جریان کالا و خدمات که شامل خدمات آموزشی، بهداشتی-درمانی، تجاری و اداری می‌شود در جریان‌های اول و دوم یعنی جریان خدمات آموزشی و خدمات بهداشتی-درمانی دارای الگوی فضایی سلسله مراتبی و در جریان های تجاری و اداری دارای الگوی سازمان فضایی قطبی است. همچنین در جریان سرمایه، مردم، نوآوری و محصول الگوی سازمان فضایی قطبی است.

جدول ۱۳. الگوی سازمان فضایی جریان‌ات روستا-شهری

ردیف	جریان	زیر گروه جریان	الگوی فضایی
۱	کالا و خدمات	خدمات آموزشی	سلسله مراتبی
		خدمات بهداشتی درمانی	سلسله مراتبی
		تجاری	قطبی
		اداری	قطبی
۲	سرمایه	سرمایه	قطبی
۳	مردم	مردم	قطبی
۴	نوآوری	نوآوری	قطبی
۵	محصول	محصول	قطبی

پس از بررسی الگوی سازمان فضایی کالا و خدمات، سرمایه، مردم، نوآوری و محصول به بررسی موانع شکل‌گیری پیوندهای روستایی - شهری در دو بعد موانع متاثر از محیط و نظام اسکان و موانع متاثر از نظام اجتماعی - اقتصادی پرداخته شد. در بخش موانع متاثر از محیط و نظام اسکان دسترسی به خدمات زیر بنایی، شبکه حمل و نقل کارآمد و شرایط اقلیمی مناسب بررسی گردید که در بین این سه عامل دسترسی به خدمات زیر بنایی با سطح معناداری ۰,۰۰۱ و حد بالا و پایین منفی بصورت نامطلوب و یک مانع شناسایی شد و شبکه حمل و نقل نیز با سطح معناداری ۰,۰۰۰ و حد بالا و پایین مثبت بصورت مطلوب شناسایی شد. در ادامه شرایط اقلیمی نیز با سطح معناداری ۰,۰۶۱ و حد بالا و پایین منفی و مثبت تقریباً مطلوب شناخته شد. بنابراین در عوامل متاثر از محیط و نظام اسکان دسترسی به خدمات زیر بنایی به عنوان یکی از موانع

سعیدی، عباس و حسینی حاصل، صدیقه، ۱۳۸۸، "شالوده مکان یابی و استقرار روستاهای جدید"، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

سعیدی، عباس، ۱۳۸۹، "ده مقاله در شناخت سکونتگاه های روستایی"، انتشارات مهر مینو، تهران.

سعیدی، عباس، ۱۳۸۷، "مسکن روستایی"، سعیدی، عباس (سر ویراستار)، دانشنامه مدیریت شهری و روستایی

سعیدی، عباس؛ طالشی، مصطفی؛ سلطانی مقدس، ریحانه، ۱۳۵۹، "نقش کارگاههای شیرپزی در شکل گیری جریانهای فضایی"، مجله جغرافیا، شماره ۵۱

صراف، مظفر، ۱۳۷۹، "مبانی برنامه ریزی توسعه منطقه‌ای"، انتشارات سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، مرکز.

شکوهی، حسین ۱۳۷۵، "اندیشه های نو در فلسفه جغرافیا"، انتشارات گیتا شناسی، تهران.

نظریان، اصغر ۱۳۷۵، "گسترش فضایی شهر تهران و پیدایش شهرکهای اقماری"، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی

Douglass, Mike. A Regional Network Strategy for Reciprocal Rural-Urban Linkages: An Agenda for Policy Research with Reference to Indonesia ,Third World Planning Review , vo120 No1,1998.

Lynch, Kenneth (2005), Rural-urban interaction in the Developing world, Rutledge,